AVM

వెలుగు-నీడలు

తెల్లవారింది.

బద్ధకంగా లేచాను.

రాత్రి చాలాసేపు నిద్ర మేలుకుని వ్రాసిన విక్రమోర్వశీయ పద్యకావ్యపు స్వర్గీయదృశ్యాలు తియ్యని స్మృతుల్ని కదలిస్తున్నాయి.

ఊర్వశీ దివ్యసౌందర్యం నా పద్యాల్లోకి కాంతిధారగా ప్రవహించి ఒచ్చినట్టనిపించింది.

పురూరవ చక్రవర్తి మధుర స్నేహసల్లాపాలతో నా కావ్యం పులకరిల్లినట్టు తోచింది.

సుధర్మలో, భరతముని ప్రయోగించే నూతన నాటికలోని నాయికాపాత్ర ధరించి, ఆ అప్సరః సుందరి, స్త్రీ రమణీయతాసర్వస్వంగా రంగభూమికి అవతరించినప్పుడు వ్రాసిన ఈ పద్యం–

"రేషనుషాపు తీసే వేళయింది. చప్పున కాఫీ పుచ్చుకువెడతారా? పాపం... రాత్రి చాలాసేపు మేలుకున్నారు. ఏంచెయ్యను? తెచ్చుకునే రోజు తప్పదు"

ఇంద్రసభకు బదులుగా మా చాలీచాలని అద్దెవాటా, నాట్యఉజ్జ్వల రూపిణి ఊర్వశికి బదులుగా నిత్యసంసారయాత్రలో నలిగే పాతగళ్ల చీర బ్రాహ్మణీ కనబడేసరికి నా పురూరవచక్రవర్తి హిందూదేశంలో ఒక నాగరిక పట్టణంలోని ఆరోనెంబరు రేషనుషాపు దగ్గరకు నడవలేక చట్టున తప్పుకున్నాడు.

ఎదురుగా కనబడే సిమెంటు కంపెనీ కాలెండరు మీద ౪౫ సంవత్సరం ౧౮ తారీఖు వాస్తవ జగత్తులో కనబడేసరికి నా ఒళ్ళు దహించుకుపోయింది.

బియ్యంలేవని తెలియగానే ఆకలి ఎక్కువగా ఉంది. అంత దివ్యసౌందర్య భూయిష్ఠ కళా సంపదను భావనాసంపత్తితో పుడమికి అవలీలగా అవతరింపచేయగల ఆంధ్ర కవీశ్వరునకు ఆకలి కలిగిందంటే ఎంత నీచం! కానీ వేస్తోంది! ఎవరితోనూ అనకండి. బాగుండదు.

మహేంద్రుడుగాని, అమరవేశ్యగానీ ఈ కరువురోజుల్లో నాకెట్టి సహాయం చెయ్యలేరని రూఢిగా తెలిశాక మాసిపోయిన కేన్వాస్‌సంచీ పుచ్చుకొని కాళ్లీడ్చుకుంటూ బజారుకు నడిచాను.

ఈనాటి కవి నిజస్వరూపం – ఎదుట నిలువుటద్దం లేకపోయినా – స్ఫుటంగా నా కళ్లల్లో ఆనింది.

రోడ్డు ఎక్కేసరికి జమీందారుగారి కొత్త కారు రంయిమని నడిచేవారి కంట్లో దుమ్ము కొట్టి పరుగెత్తింది.

చట్టున టౌనుహాల్లో జరగబోయే గౌరవార్థపు టీపార్టీలోని తేనీటి సువాసన నా మెదడుకు తగిలి వికారపెట్టింది.

పట్టణానికి ఒకవైపున చాలీచాలని కొలబత్తెపు బియ్యం కోసం తొక్కిడిపడే దౌర్భాగ్యుల కోలాహలమైతే – ఇంకోవైపున బలిసిన లంచాల చేతులు కమ్మని వెచ్చని పదార్థాలను సమృద్ధిగా

ఇంద్రగంటి హనుమచ్ఛాస్త్రి

సిల్కు సూట్ల బొజ్జల్లోకి నెమ్మదిగా జార్చడం గమ్మత్తుగా జ్ఞాపకం వచ్చి నవ్వాను.

రోడ్డుమీద జనప్రవాహం ఏవైపు నడుస్తున్నదో తెలియలేదు.

అప్పుడే రేషనుషాపు తెరిచారు.

అధికారులు పిచ్చుతవ్వలతో మట్టిరంగు బియ్యం రూపంలో న్యాయాన్ని పంచుతున్నారు. పవిత్ర ఆర్యావర్త భూమిలో-

చప్పున షాపులోకి చొరబడడానికి వీలు లేదు. నరశరీరాల గోడ అప్పటికే బలంగా ఏర్పడి ఉంది.

కొంతసేపు గడిచింది. ఉవ్వెత్తుగా మానవ దేహభిత్తిక బీటవారి లోపలనుంచి ఒక కలకలం వినపడడం మొదలుపెట్టింది.

మేం ఆశ్చర్యపడి చూస్తున్నాం.

గుమస్తా కీచుగొంతుకతో అరుస్తున్నాడు. అయిదు నిమిషాల తరువాత కీచుగొంతూ, ఇద్దరు నౌకర్లూ చేతుల్లో శక్తి అయిపోయేదాకా బాది ఒక పదార్థాన్ని రోడ్డుమీదికి తెచ్చి విడిచి పెట్టారు.

అది నెమ్మదిగా కదిలి, అంటుకున్న రోడ్డు దుమ్ము దులుపుకుని, ఊడిపోయిన చిరుగుల తలగుడ్డను సవరించుకొని వెనక వాలికలై ముందు మాసికలతో నిండిన చొక్కాతో పాలిపోయిన ముఖం మీద మొహమాటంగా పెరిగిన పేడిగెడ్డంతో మూటలు మోసే కూలీగా లేచి నించుంది.

వాడు ఏమీ జరగనట్టు, తగిలిన చోట చేతితోనైనా తడుముకోకుండా ముందుకు నడిచి పక్కతూము మీద కూచున్నాడు.

బియ్యం కొన్నాను. ఇటూ అటూ చూశాను. క్షప్తమైన వారైతే స్వయంగానే పట్టుకుపోవచ్చు.

పాతబంగారం

ఇంద్రగంటి హనుమచ్ఛాస్త్రి (1911-1987) తెలుగు పాఠకలోకానికి సుపరిచితులు. సంస్కృత, ఆంధ్రభాషలలో నిష్ణాతులు. ఉభయభాషాప్రవీణులుగా 'ఆరు యుగాల ఆంధ్రకవిత' వంటి పలు గ్రంథాలు ప్రచురించారు. ఆంధ్రసాహిత్య అకాడమీ వారి 'ఉత్తమవిమర్శ' అవార్డు (1976), 'ఉత్తమకావ్య' అవార్డు (1979) అందుకున్నారు. వీరు - హనుమచ్ఛాస్త్రి కథలు, విజయదశమి, గౌతమీ గాథలు - అనే కథా సంపుటాలు వెలువరించారు. కవితలు, విమర్శలు అనేకం రచించారు.

1951లో ప్రచురితమైన 'వెలుగు నీడలు' కథను విజయదశమి కథాసంపుటి నుంచి ఎంపిక చేసి, ఈ నెల అపరంజి కథగా మా పాఠకులకు అందిస్తున్నాం.

కాని...

"బాబూ, కూలీ కావాలా?" - పరుగెత్తుకుంటూ వచ్చాడు.

"ఎంత?"

"...బేడ"

"పావలా ఇస్తాను. పట్టుకో"

చాలా సహజంగా అన్నాను. కానీ తిన్న దెబ్బలకన్నా ఆ మాట సలిపిందిగాబోలు. సిగ్గుపడి తలవంచుకొని మూట పుచ్చుకున్నాడు.

వెనకనించి అందుకున్నారు - "మంచివాడు దొరికాడు"

"సగం బియ్యం తోవలో తినేస్తాడు" "పచ్చి దొంగవెధవ"

"ఊరికేతన్నారా గుమాస్తాగారు?" "ఇంక

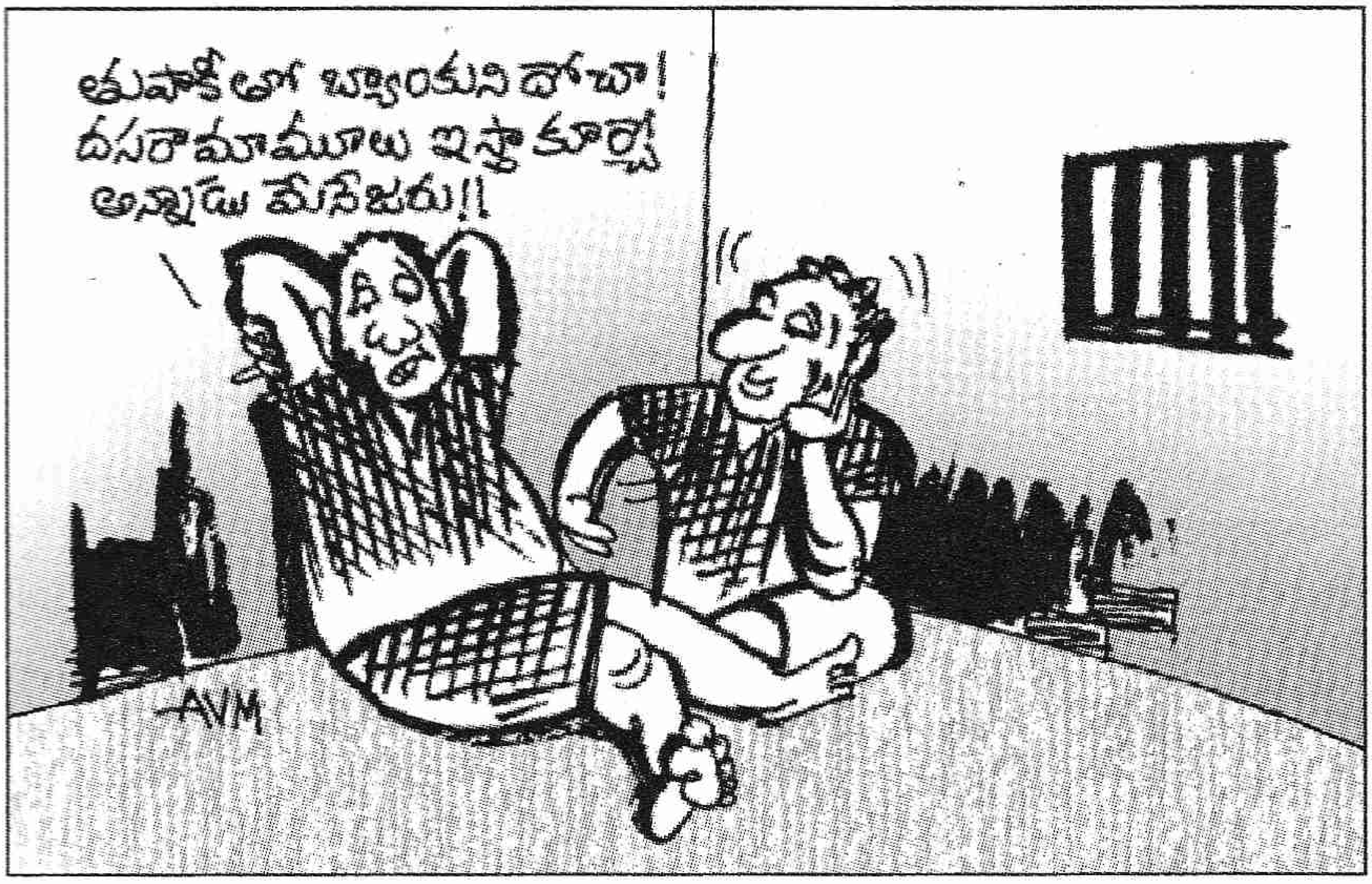

కూలి ఎందుకు?"

"ఏం? బేడ అడిగితే పావలా ఇచ్చే మహాను భావులు దొరికాక..."

"సామ్యవాదులండీ!"

దూరమై ఇక వినపడలేదు.

"నీ పేరెవరమ్మా"

నడుస్తూ తోచక వేసిన ప్రశ్న.

"సన్నాసండి"

"పద".

చేతిలో పడ్డ పావలాకాసు చూసి సన్నాసి మొహం మరింత పాలిపోయింది స్వార్థావరణం చీల్చి నిజమైన మనస్సు తెరచి చూపితే మను షులు ఎంత దగ్గరకు వస్తారు! కానీ నమ్మం, అదే ఈనాటి నాగరికతలో ఉన్న విశేషం!

కొంతసేపటికి సన్నాసిముఖం సంతోషం తో నల్లబడి - పురూరవ సార్వభౌముడు కాళీచేసిన చోట వెళ్ళి కూర్చుంది.

* * *

సోమవారం సంత.

ఫెళ్ళున సాగుతోంది.

ఇంద్రనీలమణి రాసులవంటి నీటివంకా య గుట్టలూ, పచ్చలవంటి బచ్చలికూర స్తూపా లు. కెంపుల వంటి ఉల్లిగడ్డల పర్వతాలూ సాయంకాలపు ఈరెండ తగిలి మిలమిలా మెరుస్తున్నాయి.

విజయనగర సామ్రాజ్యం ఉచ్చదశలో వెలిగేటప్పుడు వర్తకులు రాజవీధిలో రత్నాలు రాసులుపోసి, పట్టు బాలీసుల కానుకుని అమ్మ డం చూశానని అబ్దుల్ రజాక్ అన్నమాటలు నానాటికి ఆంధ్రదేశంలో సోమవారం సంతగా ప్రత్యక్షమైనందుకు సంతోషిస్తూ, మనకు ఏ రకం రత్నాలు ఎన్నివీశలు కావాలో నిర్ణయించ లేక ఆలోచిస్తున్నాను. నిండా అన్నం లేని ప్రజ లకు ఇన్ని కూరలెందుకో?

అరటికాయల దుకాణం దగ్గర ఛెళ్ళుమని చప్పుడయింది.

తిరిగి చూశాను.

చుట్టూ చేరిన నలుగురు 'పెద్దమనుషుల' మధ్య మా కథానాయకుడు సన్నాసి కనబడ్డాడు. అధికారముద్ర తగిలినట్టు దవడ ఎర్రగా కందింది.

ఒక కాపుపెద్ద చేత్తో కూరల బరువు మూట పట్టుకొని రెండోచేతితో సన్నాసిని ఒడిసి పట్టుకుని అన్నాడు.

"యెదవలు... కూలిపని సేసుకోరాదూ, దొంగగడ్డి తినకపోతే... మూటలాగుతున్నాడు. సవట..."

కాలెత్తి, మళ్లా దయదలచి ఊరుకున్నాడు. గాంధీగారి అహింసా సిద్ధాంతం మీద చాలా గౌరవం ఉన్నవాడు!

"తప్పు కాదండీ! – లేకపోతే... అడుక్కోవాలి..."

మూకలో ముందున్న పంగనామాల తగుమనిషి పళ్లులేని బోసినోటితో దేశంలోని నిరుద్యోగ నిర్మూలన రహస్యం నిమిషంలో పరిష్కరించి ఊరుకున్నాడు.

సన్నాసికి ఊపిరి తిరిగింది.

"మూట తెమ్మన్నారా బాబూ? అణాడబ్బులిప్పించండి. ఇంటికాడికి అందుకోసమే మూట ముట్టుకుంటే..."

"ఛప్! నోరుముయ్యి దొంగగాడ్దె! నాకు నీ కూలెందుకురా? ఇలాటివి పదిమూటలు పట్టికెళ్లగలను బుద్ధిగా బతుకు. తన్నులు తినేవు..." అని వెళ్ళిపోయాడు.

"మంచిపని చేశాడు. చూస్తే కూలి, చూడకపోతే నాలి. నాలిముచ్చు వెధవలు" ఒక శ్రోత్రియ బ్రాహ్మణోత్తముడు అరటాకుల కొట్టుదగ్గర్నుంచి తన అభిప్రాయం వెల్లడించాడు.

మళ్ళా మామూలుగా జనప్రవాహం సంతలోకి ప్రవహిస్తోంది.

అలజడి క్రమంగా తగ్గింది.

సన్నాసి నెమ్మదిగా ఏదో కాలికింద గుచ్చుకున్నట్టుగా ఒంగి ఇందాకటి ఘర్షణలో పెద్ద కాపు రొంటినుంచి జారగా ఇంతవరకూ ఎడం కాలి బొటనవేలితో తొక్కిపెట్టిన వస్తువును పదిలంగా తీసి బజార్లో నల్లమందుకొట్టువైపు చరచరా నడిచాడు.

* * *

సిరావర్షంలా చీకటి అలముకుంది.

రాత్రి పదిగంటలు దాటింది.

మబ్బుగా ఉంది.

చలిగాలి చెలరేగింది.

వెచ్చని అన్నం తిని ఇనప్పెట్టెలలాంటి గదుల్లో కాశ్మీర శాలువల్లోకి, కమనీయగాథల్లోకీ వెళ్ళిపోయేవారికి ఆ రాత్రి ఎంత వరప్రసాదం! ఒక్క చలిరాత్రి చల్లారిపోయే ఎన్ని గుండెల్ని జ్వలింపజేస్తుంది!

సంతపాకలు తప్ప ఊరంతా, ఒత్తిగిలడానికి కూడా బద్ధకంగా నిద్రపోతోంది.

పగలంతా బైరాగివేషంతో తిరిగే ముసలి జంగం పాత పడవ ఒకరేవుకు చేరినట్టు సంత పాకల్లో ఒక మూలచేరి కొంత గడ్డి పోగుచేసి మంటవేసి గుడాకుపొగ తాగుతూ దగ్గుతున్నాడు.

చవకరకం కల్లుతాగి యెవరో పడమటి యాసతో కీచులాడి తిట్టుకుని నోరు నొప్పెట్టి సంతపాకల నాపరాళ్ళమీద ఒరిగారు.

అక్కడికి కొంతదూరంలో చింతచెట్టుకింద బసచేసిన ఎఱకల కుటుంబంలోంచి ఎఱకల

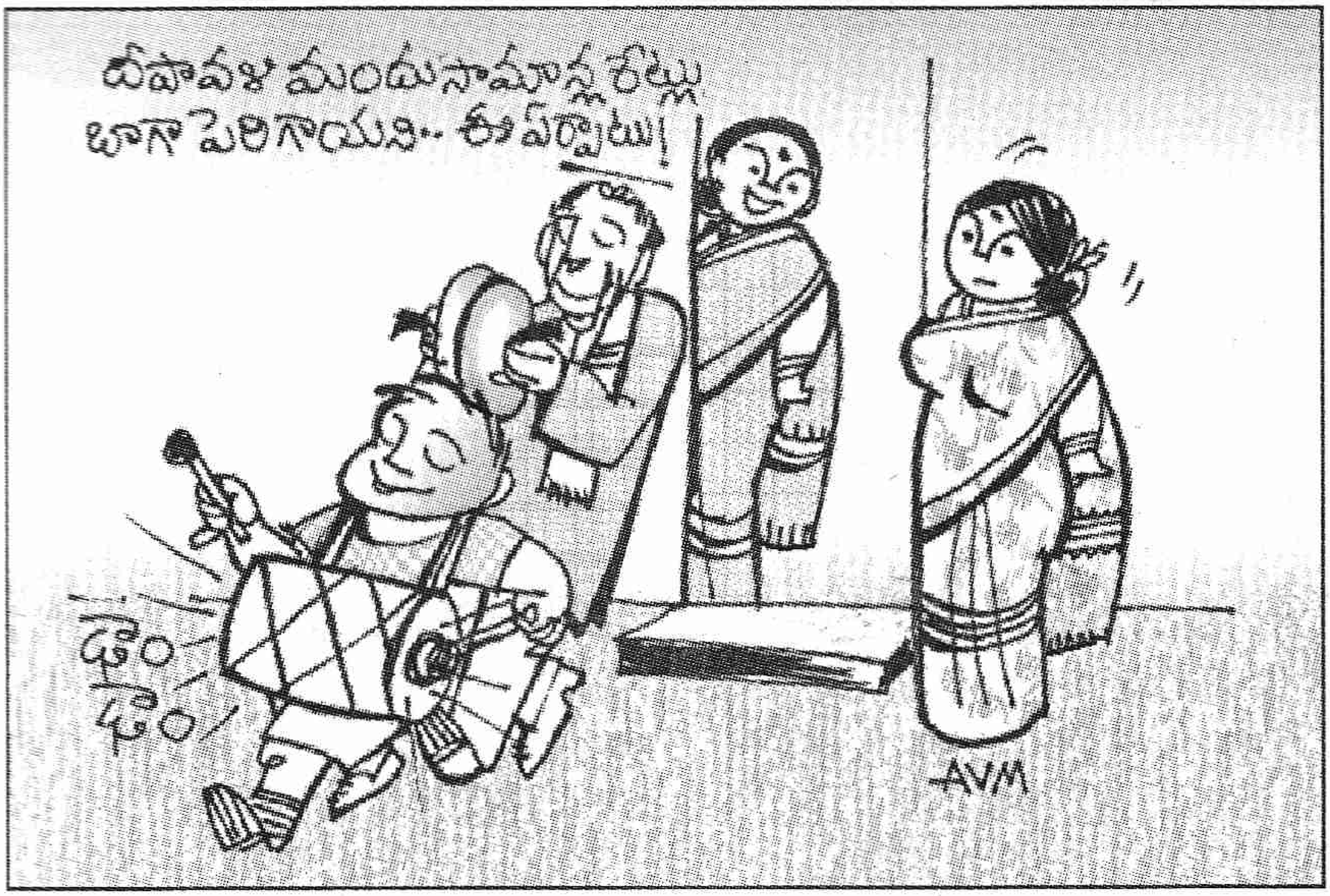

పిల్ల నీలాలు చట్టున మెళుకువ ఒచ్చి కూచుంది. అన్ని ముష్టికుటుంబాలూ ఒళ్లు తెలియకుండా నిద్రపోతున్నాయి. ఎటుచూచినా కారు చీకటి రాత్రి. పక్కన తలవిరబోసుకున్న దెయ్యంలా పెద్ద చింతచెట్టు.

భయమేసింది.

తల్లిని లేపుదామని ఊరుకుంది.

"భయం మాటకేంగాని, ఈ చీకటిరాత్రులు పడుచు మనస్సులకి ఎంత సరదాగా ఉంటాయి!" అనుకుంది నీలాలు, గొంతుగా కూచుని నిద్రలో చెదిరిన జుట్టు ఎగదోసుకుంటూ.

సందేళ తాగిన గంజి ఉడుకు చల్లారి పోయింది. ఆకలి మండిపోతున్నది.

పడుచుపిల్లకు చారెడు గంజినీళ్ల బలం ఎంతసేపు?

చలిగాలి రివ్వున కొట్టింది.

లేతాకులా గజగజలాడి ఒళ్ళంతా కప్పని గుడ్డతో వక్షాన్ని కప్పబోయింది.

రెండుచేతుల్నీ బలంగా 'ఇంటూ' గుర్తులా చేసి గుండెలకు అదుముకుంది.

మెఋపు మెరిసింది.

ఆకలి భగ్గుమంది.

లేచి నుంచుంది

ఎదురుగా మంచం మిఠాయి పెట్టె కొట్లు కనబడుతున్నాయి.

మూసిఉన్న కొట్టులోంచి మిఠాయి ఎలా వస్తుంది?

ఏమో!

ఆకలిగా ఉంది మరి -

నవ్వింది.

నున్నని నల్లశానపురాయిలా నిగనిగలాడే ముఖంలో పళ్ళు మెరిశాయి.

అడవిలో ముళ్లపొదలమీద అడవిమల్లె

పూలు జ్ఞాపకం వస్తాయి.

ఎవరు చూశారు?

చుక్కలు లేని ఆకాశం సిగ్గుపడింది.

పెట్టెకొట్టు అడుగున ఏ బల్లఅయినా ఒదులుగా ఉండగూడదూ?

"దొరికితే చంపేస్తారు"

"ఈ ఆకలి బతకనిస్తోందా?"

"అది మొగోళ్ళ పని".

మొగాడనగానే నవ్వొచ్చింది.

"ఆకలికి మొగా... ఆడా ఉందా?"

ఒక మొగాడు ఎట్లాగో తంటాలుపడి, కొట్టు బద్దలుకొట్టి 'ఇదిగో మిఠాయి' అంటే ఎంత బాగుండును! అనుకుంది.

కొట్టుపక్క ఏదో నీడ కదిలింది గుండెలు పట్టుజారినట్టనిపించింది. మనస్సు కూడదీసుకుని కొట్టుపక్క నక్కి కూచుంది.

రెండు నిమిషాలు నిశ్శబ్దం.

> ఆధునిక తెలుగు కథకి గధిక, కథక, కథానకము అనే పేర్లను డి. అప్పల నరసింహంగారు, వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి గారూ సూచించారు. ఆ తరువాత లక్షణాల్ని బట్టి ఈ ప్రక్రియకు 'కథానిక' అనే పేరు బాగుంటుందని 1936లో 'భారతి'లో ఓ వ్యాసాన్ని రాస్తూ సూచించారు ఇంద్రగంటి హనుమచ్ఛాస్త్రిగారు. కథ అంటే వస్తువు. నవల చదివి కథ చెప్పవచ్చు, నాటకం చూసి కథ చెప్పవచ్చు. కథానిక అనేది సంపూర్ణ ప్రక్రియ. దీనికి వస్తువుతో బాటు శిల్పం ముఖ్యం. ప్రతి కథానికా ఒక కథ అవుతుందిగానీ ప్రతి కథా కథానిక కాదు.
>
> -వేదగిరి రాంబాబు

కొట్టు వెనక బల్ల ఊడలాగుతున్నట్టు వినబడి ప్రాణం కుదుటపడి మెల్లగా అక్కడికి మోకాళ్ళమీద పాకి తలయెత్తింది.

నీడ పారిపోయింది.

నీలాలు నాలిక కరుచుకుంది.

నోటిదగ్గర కూడు జారిపోయిందని విచారించింది.

నిటాగ్గా నించుని చూడగా వెనకతట్టు ఒక బల్ల సగం ఊడి ఉందిగాని, ఒక మేకు పట్టు మాత్రం ఎక్కువగా ఉంది.

బలంకొద్దీ బల్లను గుంజి లాగింది. కదల్లేదు. ఒకకాలితో అడుగుభాగం తన్ని పెట్టి చెక్క పెకలించింది. బల్ల చప్పున ఊడి, నీలాలు తూలి వెనక్కు పడిపోయింది. నీడ రెండు చేతులూ చాపి పట్టుకొని నించోబెట్టింది. చెమటపట్టిన చల్లని వెన్ను మీద వెచ్చని చేతులు బిగువుగా ఆనుకునేసరికి ఆ స్పర్శతో ఒక విశ్వ రహస్యం అర్థమైపోయినట్టు తోచింది ఇద్దరికీ.

నీరసంతో అంతవరకూ చురుకుగా కదలలేని రెండుచేతులూ కొత్తగా చిగిర్చినట్టు పని చేస్తున్నాయి.

నీడ నెమ్మదిగా లోపలికి దూరి చీకట్లో వెదకి ఒకవేరుసెనగ నూనె మిఠాయిజంగిడి పట్టుకుంది.

నీలాలు సాయంచేసి ఇవతలికి లాగింది.

కొన్ని లోపలికి జారిపోయినా జంగిడితో కొన్ని వచ్చాయి.

నీలాలు జంగిడితో కలిపి తినేసేటంత ఆకలితో ఉంది. నీడకు ఇద్దర్నీ కలిపి తిందామని ఉంది.

"కూకో తినేసేపోదాం మళ్లా మోతెందుకు?"

"సాల్లే... ఎవరన్నా సూత్తే పక్కలిరుగు

తాయి"

"ఈ రోజువారసే ఇల్లా ఉంది".

"మొగసన్నాసికే ఇంత పిరికైతే... ఇక ఆడోళ్ళకంతా కూడే..."

"ఆసి... నీవంటే... నీలీ! కనిపెట్టేశావ్"

"ఓరి... నీవంట్రా! పోల్చేశావు!"

"నడూ... నాన్సక..."

ఇటూ అటూ చూసి నీలాలు కర్రపళ్లెం చేతిలో పెట్టింది.

"తూరుపెంపుపాకకాడ ఎవరూ నేరు. అక్కడికి పోదాం" నడుస్తున్నాడు.

పక్క దుకాణం బడ్డీమీద మనిషి కదిలినట్ట యింది. కుక్క బొంయిమంది.

సన్నాసి చెంగున మురుక్కాలవ దాటి పరి గెత్తబోయాడు. కాలు జారి మిఠాయి జంగిడి కాలవలో పడిపోయింది.

ఇద్దరూ పరుగెత్తి తూరుపువైపు సంతపాకల దగ్గరికి రోజుకుంటూ చేరారు.

మొగవాడు మెల్లగా అరుగెక్కి నిరాశగా ఒక మూల ఇరికి కూచున్నాడు.

నీలాలు వెళ్లి దగ్గరగా కూచుంది

ఏమి మాట్లాడాలో ఇద్దరికీ తెలియలేదు.

సన్నాసి నీరసంగా తలగుడ్డ నేలమీద పరిచి ఒరుగుతూ అన్నాడు. "ఒట్టి అలుపు మిగి లింది..."

"నీ కరమ్మ"

అద్వైతసారం ఒంటబట్టిన వేదాంతిలా నీలాలు వెటకారంగా నవ్వి, వాడి భుజం మీద కొట్టింది.

నీలాలు కళ్లు ఆ కటికి చీకట్లో తెల్లనిప్పుల్లా మెరిశాయి.

"ఈయేల కింతే పెట్టిపుట్టాం"

'ఉపనిషన్మధు' వొలికినచోట పుట్టినవాడు పలికాడు.

కానీ వేదాంతికి కదుపు మండుతోంది. కన్నులు ఎంత నులిమినా మూతపడడం లేదు.

"మిటాయీ పోయి ఎర్రియేదాంతం మిగి లిందిరా మనకి..." అని మరింత దగ్గిరగా జరిగి, దాచిన ఒక్క మిఠాయిఉండ రెండు ముక్కలు చేసి ఒకటి వాడిచేతిలో పెట్టి తనొకటి తిని కూచుంది.

చిటపట చినుకులు ప్రారంభించి, టిన్ రేకు దారుణంగా ధ్వనిచేస్తోంది.

చలిగాలి రివ్వునకొట్టింది.

నీలాలు మాటాడకుండా ఒణికింది.

వర్షం ముదిరిపోతోంది.

సన్నాసి మూలిగి, జల్లుకొట్టని వెంపుకి పక్కమార్చి బద్ధకంగా కళ్ళుమూసుకున్నాడు. తగినంత గుడ్డలేని వెచ్చని వక్షస్థలం చుర్రున తన భుజానికి తగిలేసరికి మానవుడి తరతరాల నాటి ఉష్ణవాంఛలతో ఒక్కసారిగా వాడి మనస్సు అంటుకుంది.

తన ఒంటిమీద గాయాలను ఒక్కటొక్కటి గా మృదువుగా తాకే మెత్తని రెండు చేతులనూ తీసి కళ్ళకద్దుకున్నాడు.

బుద్ధి ఎరిగినప్పటినుంచీ ఈసడింపులూ, అవమానాలూ మాత్రమే చూసిన వాడి గాజు కళ్లు తలవని తలంపుగా చెమ్మగిల్లాయి.

వాన కురుస్తూనే ఉంది.

మళ్ళా తెల్లవారుతుందని ఆ చల్లని చీకటి రాత్రి దయతో వాళ్ళకు జ్ఞాపకం చెయ్యడం మానేసింది. ●